

KOSÁRY DOMOKOS, AZ AGRÁRTUDOMÁNYI EGYETEM TUDOMÁNYSZERVEZŐ KÖNYVTÁRIGAZGATÓJA

Solti László Koósné Török Erzsébet

az MTA rendes tagja, osztályelnök,
a Szent István Egyetem rektora
solti.laszlo@aotk.szie.hu

főkönyvtáros, főigazgató, Szent István Egyetem
Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár
Koosne.Torok.Erzsebet@lib.szie.hu

A Szent István Egyetem és az Akadémia Agrártudományok Osztálya nevében tisztelettel köszöntöm az emlékülés minden résztvevőjét. Arra kaptam felkérést, hogy Kosáry Domokos életének egy viszonylag rövid, de nagyon fontos időszakát bemutatva járuljak hozzá a közös emlékezethez. Ezt két ok miatt is nagy örömmel és felelősséggel teszem. Egyrészt megtisztelő, hogy Kosáry Domokos, az MTA rendszerváltás utáni első elnöke, Széchenyi-nagydíjas történész, a nemzetközi tudóstársadalom és közélet kiemelkedő egyénisége mellőztetése időszakában, 1952 októberétől 1957 őszén történt letartóztatásáig egyetemünk központi könyvtárában dolgozott. Másrészt kötelességünk, hogy életének a könyvtárunkban töltött, kevésbé feltárt időszakáról hiteles képet adjunk. Az egyetemi iratanyagban talált dokumentumok a kiváló tudós gödöllői éveinek megismerését segítik elő.

Kosáry Domokos egyetemünkhöz kötődő több mint fél évtizedes időszaka az alábbiak szerint tagolható, s az előadásom is ennek mentén halad: A központi könyvtári koncepció kidolgozása, könyvek mentése, válogatása; Könyvtárosi tevékenység; Könyvtárigazgatói tevékenység; A tudós, a tudományszervező munkája.

„Az alkalom fel nem ismerésén, a tévedésen, a bizonytalanságon a legjobb szándék sem segít... A reális szem, a döntés és határozott cselekvés képessége viszont, akár kockázatvállalás, akár kompromisszum van soron, meg tudja sokszorozni az erőt.” – Kosáry Domokos, 1983. Olvasható az idézet a Kosáry Domokos-emléktáblán, Gödöllőn, a róla elnevezett Könyvtár és Levéltár Főbejratánál. Számos idézhető írása közül azt gondolom, így több év távlatából is, hogy a választás jó volt. Mára is érvényes üzenet mindannyiunk számára.

Kosáry Domokos szerepe az egyetemi könyvtárak, köztük az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának létrehozásában

Ahogy Ormos Mária írásából is tudjuk, Kosáry Domokost, aki egyetemi tanulmányai után 1937-től 1949-ig az Eötvös Kollégium tanáraként, ezzel párhuzamosan 1941-től az ekkor létrehozott Teleki Intézet igazgatóhelyetteseként, majd 1945-től igazgatójaként, 1946-tól Szekfű Gyulát helyettesítve a Pázmány Péter Tudományegyetem Újkori Magyar Történelmi Tanszék professzoraként dolgozott, 1949-ben minden korábbi állásából,

pozíciójából menesztették. E körben különösen jól ismert, hogy nem ő volt az egyetlen, akit menesztettek, mellőztek, hiszen számos pályatársa, kortársa is erre a sorsra jutott. Néhány, Kosáryhoz hasonlóan a könyvtárügy területére „száműzött” tudós: Országh László, Ferenczy Géza, Wellmann Imre, Fitz József, Komjáthy Miklós, Tóth András...

1951 októberéig tiszteletdíjasként még a Történettudományi Intézet alkalmazásában állt, majd november 1-től az Országos Könyvtári Központ (röviden OKK) ideiglenes munkatársa lett.

Az Országos Könyvtári Központ kiemelt feladatának tekintette a magukra hagyott könyvtárak megmentését, a begyűjtött, részben idegen nyelvű könyvek rendezését, illetékes könyvtárakba irányítását, s a könyvtárak szakmai munkájának támogatását. Kosáry az egyetemi könyvtárak előadójaként került kapcsolatba a Nagy Imre előterjesztésében 1945-ben felállított első, önálló Magyar Agrártudományi Egyetemmel. Széles körű tudását, tapasztalatait hasznosítva aktívan közreműködött, segített az egyetem könyvtárának megszervezésében, állományának összeválogatásában, egyéb könyvtárszakmai kérdések rendezésében. Szükség is volt rá, hisz a valamennyi agrár-felsőoktatási intézmény integrálásával felállított, kezdetben budapesti székhelyű egyetemen a könyvtári ellátás területén is számos nehézség adódott, aminek megoldását már a hivatalos, felettes hatóságok is szorgalmazták.

Kis kitéréssel szükséges hozzátenni, hogy külön előadásban, tanulmányban sem lenne könnyű felvázolni, az amúgy dicső múlt, egészen 1777-ig visszatekintő hazai felsőfokú mezőgazdaságtan oktatásának alakulását, szervezetét, a gyakori átalakítások, összevonások, kiválások rendjét, ami önmagában is

nehéztette az egyetemi ügyek megfelelő rendezése mellett a könyvtári munka végzését is.

A keletkezett iratok tanúsága szerint az illetékes könyvtári és egyetemi vezetők az Országos Könyvtári Központ 1950-es, nem igazán kedvező szakfelügyeleti vizsgálati jelentését is figyelembe véve próbáltak a kialakult helyzetre jó megoldást keresni, de nem sok sikerrel. Páter Károly rektor elnökleletével egy könyvtárbizottság is foglalkozott a kérdéssel, s maga a rektor is sokat fáradozott a könyvtár ügyeinek rendezésében, sőt gyarapította is az állományt a magával hozott 'Sigmond-féle különlenyomat-gyűjtemény megmaradt részével. A főhatóság újabb kari átszervezései után, az 1951/52. tanév kezdetén még inkább elbizonytalanította az illetékes egyetemi vezetőket abban, vajon a további kari könyvtárak szervezése vagy a központi könyvtár felállítása-e a legjobb megoldás. A mindig nagy horderejű, az egyetem egészét érintő szervezeti változtatások, a költözéssel, építkezéssel nehezített időszakban a munka nem volt könnyű sikerek sorozata!

Magyar Beck Vladimír akkori könyvtárigazgató az Egyetemi Könyvtárbizottság 1952. január 4-iki ülésén – Kosáry Domokos egyetértésének és támogatásának birtokában – javaslatot tett a „központi könyvtárigazgatás” és a „mezőgazdasági karok” könyvtárának egyesítésére. Az ülésre meghívott Kosáry Domokos bemutatta az egyetemi könyvtáraknak az Országos Könyvtári Központ által készített, központi könyvtári szerepkörét megfogalmazó minta-alapszabályzat tervezetét. A rektor támogatta a Központi Könyvtár megalakítására vonatkozó javaslatot és közölte, hogy azt az Egyetemi Tanács legközelebbi ülése elé terjeszti – olvasható a jegyzőkönyvben.

A Központi Könyvtár Budapesten, a mai Szt. Margit Gimnáziumban, a XI. kerületi

Szent Imre herceg útja (ma Villányi út) 5-7. „G” épületében kapott ideiglenes helyet. Ide került az Országos Könyvtári Központtól átvett, az államosításokból és egyéb hatósági eljárásokból származott, nyilván Kosáry által válogatott pár ezer agrártörténeti értékű, jobbra XVIII–XIX. századi forrásmű, továbbá az „ideiglenesen szünetelő” magyaróvári osztály könyvtárának megmaradt állománya is. A debreceni és a keszthelyi osztályok könyvtárainak megmentett része Gödöllőre került. Ennek említése egy későbbi esemény miatt lehet fontos.

A Szent Imre herceg úti neobarokk épületben (ma Szent Margit Gimnázium) 1950-ben a Martos Flóra Gimnázium működött, majd a gimnázium növendékei más iskolákba kerültek. 1954-től az épületben a Kaffka Margit Gimnázium kapott először termetet, majd teljes elhelyezést. 1950-től kezdve az Agrártudományi Egyetem egy része, köztük a könyvtár talált otthont az épületben. A központi könyvtár Gödöllőre költözése után is működött ezen épületben könyvtári olvasóterem.

Kosáry Domokosnak már ekkor sokat köszönhetett az egyetem. Ahogyan Walleshausen Gyula fogalmazott: „...a munkavégzés az avatott mester keze alatt” – felbecsülhetetlen volt. „...Már pusztán jelenléte és megszólalása is kedvezően hatott a botladozó kollégái szakismereteinek és műveltségi hézagainak minimalizálására.”

Kosáry Domokos, az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának könyvtárosa

Az Országos Könyvtári Központ 1952. augusztus 15-én megszűnt, így Kosáry ismét állás nélkül maradt. Az egyetem illetékes vezetői felismerték rendkívüli műveltségét, széles látókörét, a nyugat-európai és amerikai könyv-

tárak működését illető tájékozottságát, így az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárában ajánlottak állást a kiváló tudósnek. A *Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába* című, 1951-ben megjelent bibliográfiája első kötete is nagy elismerést jelentett, hozzájárult a döntéshez.

Kosáry, nem sokkal halála előtt az *Agrártörténeti Szemle* alapításának 50. évfordulója alkalmából adott interjúban Gödöllőre kerüléséről így vall. „Az 50-es évek elején [...] nem volt állásom, amikor találkoztam egy régi barátommal, Lázár Vilmosmal, aki a Gödöllői Agráregyetemen dolgozott. ... Nagyon sokra becsültem, széles körű tájékozottsággal bíró, jó humorú, élvezetes ember volt. Ő vetette fel, hogy hát gyere át az Agráregyetemre. Az Agráregyetemre? – kérdeztem vissza csodálkozva, hiszen az agrártörténet nem tartozott az addigi kutatási érdeklődéseim közé.”

Lázár Vilmos meggyőző érvelése alapján Kosáry Domokos megbarátkozott a gondolatral, s már az első beszélgetésen felvetette egy történeti kutatócsoport alakítását, amiben meg is egyeztek. 1952. október 3-án ideiglenes alkalmazottként, „önálló könyvtáros” elnevezésű, 714/3-as kulcsszámú és fizetési fokozatú álláshelyen kezdte meg munkáját az egyetem Központi Könyvtárában.

Érdekes adalék, hogy a vonatkozó irat szerint a rektori döntés a 708-as „tudományos kutatóira” szólt. A rektori döntést azonban az egyetem személyzeti osztályának nagyhatalmú, vagy ahogyan Walleshausen Gyula fogalmazta, potentát osztályvezetője szó szerint – mint más osztályidegeneknél is – felülírta ceruzával. Sajnos ez a dokumentum nem áll rendelkezésre a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár (KDKL) anyagai között. Viszont az akkori könyvtárvezető hivatalos igazolása

is dokumentálja, hogy „...Kosáry Domokos önálló könyvtáros f. hó 3-án, reggel 8 órakor az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárában szolgálatra jelentkezett és a szolgálatát ténylegesen megkezdte.”

Alkalmazása után, 1952. október 29-én készített kérelme az addigi közszolgálatban eltöltött idő beszámításához, valamint a kézzel kitöltött úrlapja, jól mutatja életének nehéz éveit 1937-től, első alkalmazásától.

Kosáry szerzeményezési osztály-, illetve csoportvezetői feladatai mellett ideiglenes vezetőként olvasó- és kölcsönzőszolgálati vezetői teendőket is ellátott. Kidolgozta a Gödöllőre költözés koncepcióját, vázolta a könyvtár helyzetét, állapotát, az Egyetemi Könyvtárbizottság feladat- és hatáskörét, és ezzel megtette az első lépést a könyvtár szervezésének és működésének szabályozása felé. A könyvtár helyzetéről, állapotáról igen részletes jelentést állított össze és továbbfejlesztési javaslatokat fogalmazott meg 1954 áprilisában. Feljegyzésben vázolta fel egy többnyelvű (magyar, német, francia), mintegy húszezer címszavas mezőgazdasági szakszótár fontosságát, gyakorlati megvalósítását. A feljegyzés továbbküldésre került a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Osztályának, amely pártoló javaslatával egészítette ki azt.

Kosáry Domokos neve a kezdetektől számos iratban pontatlanul van írva: Kosári Domokos, Kosáry Domonkos és ennek több változata. A helytelen írásmód elsősorban az egyetem személyzeti osztályának irataiban található.

Feladatai igen részletesen az 1953. évi 12 oldalas munkatervben olvashatók több oldalon keresztül. A dokumentumban számos, a könyvtárra vonatkozó érdekes adat, megjegyzés is található. Például a Könyvtár olvasószolgálatának nyitvatartási ideje: reggel 8.00 órától

este 20.00 óráig, szombaton 8.00 órától 13.00 óráig, vasárnap 9.00 órától 12.00 óráig.

Évi ötezer mű beszerzését, leltározását, továbbá mintegy százötven folyóirat megrendelését és nyilvántartását egy teljes és három rész munkaidős munkatársával látta el. Sorra járta a tanszékeket, megismerkedett a tizenhét budapesti és ugyanannyi gödöllői könyvtár állományával, kívánságaikkal, és bevonta őket az állománygyarapításba, a beszerzendő művek kijelölésébe. Fontos kiemelni, hogy heti négy órában váltott esti inspekción is ellátott az olvasó- és kölcsönzőszolgálatban, hasonlóan az igazgatóhoz, s az általa vezetett osztály munkatársaihoz.

Könyvtári teendői mellett kutatómunkáját is tovább folytatta, amiről a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetből küldött kikérők, Kosáry tudományos kutatói besorolása, kutatónap kérése, a Történettudományi Intézetben készülő egyetemi tankönyvek megvitatására szóló kikérők, s leginkább a *Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába* című munka 1954-ben kiadott második kötetének megjelenése is tanúskodik. A kikérőket többnyire maga a rektor, Péter Károly támogatta, engedélyezte. Például a fent már említett 1953. évi könyvtári munkatervben osztályon kívüli feladatként is szerepel a 6. b. pontban: Kosáry Domokos heti 16 órában, két kutatónap formájában a Tudományos Akadémia tervében készülő tudományos munkát végez.

A róla írt írásokban, emlékezésekben többnyire még ma is csak a *Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába* című művét említik a mellőzöttség időszakából. Pedig az eddigiek is jól mutatják széles körű könyvtári, könyvtárosi tevékenységét.

Megemlítendő még egy jelenős tevékenysége. 1953–54-ben megnyílhattak a debreceni,

keszthelyi és magyaróvári osztályok kapui, de most már önálló mezőgazdasági akadémiaként. Korábbi felszerelésük, berendezésük egyes darabjait visszakapták. A gödöllői központi könyvtár 1954-ben ajánló jegyzéket állított össze, hogy segítse az új akadémiai könyvtárakat állományuk megalapozásában, könyveik egyes részeinek visszaadásában, továbbá különféle szaktanácsokkal látta el őket az első lépések megtételéhez – amit szívesen fogadtak, és ők maguk is jelentkeztek kérdéseikkel.

Kosáry Domokost 1954. október 1. napjától kezdődően minősítik át a 708-as kulcszámú önálló tudományos kutató munkakörbe. Angol és francia nyelvpótlékban is részesül.

Kosáry Domokos, az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója

Az egyetem székhelye folyamatosan Gödöllőre helyeződött, így a Központi Könyvtár is itt nyert elhelyezést. A 807 m²-nyi alapterület elegendőnek ígérkezett a körülbelül százezer kötet központi állomány és néhány évig a gyarapodás befogadására, továbbá a dolgozók megfelelő elhelyezésére. A tágas olvasóterem a premontrei rendház refektórium helyén került kialakításra, 192 olvasó befogadását és jelentős mennyiségű kézikönyv szabadpolcos elhelyezését tette lehetővé. „...Kosáry jól tájékozódott, jól ismerte a premontreiek gödöllői épületét, ahogyan Walleshausen Gyula írja, „...falai között ette 1945-ben civilként a hadifoglyok szűkösen mért kenyérét.” Erre Walleshausen Gyula írása és saját emlékezésén kívül több, vele együtt levő hadifogolytársa is utalt.

A Központi Könyvtár kiköltözése után, még 1954-ben a könyvtár helyzetét minisztériumközi bizottság mérte fel, amely az elért eredmények elismerése mellett számos hiá-

nyosságra hívta fel a figyelmet: „... a könyvtár, bár ért el eredményeket, még nem tölti be megfelelően a rá váró helyet, elszigeteltségben él, arcuata és más intézményekkel való viszonya tisztázatlan, állománya szétszórt és legnagyobbbrészt feltáratlan, tájékoztató és tudományos tevékenysége elmaradt, elhelyezése és felszerelése igen hiányos, személyzetének létszáma elégtelen” – olvasható a jelentésben. A megfogalmazott cél az volt, hogy „tudományos színvonalú könyvtárrá fejlődjék [...] és vállalni tudja a rá mint új típusú egyetemi könyvtárra és az agrárfelsőoktatási könyvtárhálózat központjára váró új feladatokat.”

Az intézmény fejlődését, szakmai színvonalának további emelését kívánta biztosítani az egyetem vezetése azzal a döntésével, amelynek értelmében 1955. január 1-én Kosáry Domokos veszi át a könyvtárvezetői teendőt, az előző igazgató más munkakörbe kerülése miatt (a korábbi könyvtárvezető váratlanul, egy új munkakör betöltése miatt távozott). A könyvtár és könyvtári feladatok átvételére 1955. január 18-án került sor, amit jegyzőkönyv dokumentál. Az 1954-re vonatkozó statisztikai adatok szerint a könyvtári állomány száma: 126 000 könyv (kötet), 41 000 folyóirat (teljes évfolyam), 10 000 aprónyomatvány, 397 egyéb könyvtári egység (például térkép). Az olvasótermi férőhelyek száma 210. A Könyvtárra költött összeg 1954-ben 734 171 Ft.

Az egyetem rektora a könyvtárvezetői állásra pályázatot írt ki 1955. március 25. határidővel. A pályázatokról készült jelentés szerint a huszonöt pályázó közül a háromfős bizottság első helyen a megbízott igazgatót, Kosáry Domokost javasolta kinevezett igazgatónak 1955. július 15-i hatállyal. A kétoldalas indoklás összefoglalásából: „... Igazolt tudományos

színvonala, könyvtári ismerete és szervező-készsége, valamint kiterjedt nyelvismerete alapján tehát szakmai szempontból őt – mint a pályázótársai közül elég markánsan kiemelkedőt – a bizottság első helyen javasolja kinevezésre felterjeszteni.”

Kosáry Domokos már megbízott igazgatóként is határozott arcuata, központi jellegű, tudományos színvonalú könyvtár kialakítását határozta el, amely az egyetemen elvárt feladatok teljesítése mellett a tudományos könyvtárak sorába is beilleszkedik. A rektorhoz írt levelében, s az ahhoz csatolt feljegyzésben taglalja a problémákat, illetve kéréseit.

A gödöllői berendezkedés után a könyvtár szervezeti kereteinek legmegfelelőbb kialakítása, a munkakörök kellő mértékű elhatárolása volt a legfontosabb feladat. Az állománygyarapítást továbbra is Kosáry tartotta kézben, folyamatosan támaszkodva a tanszékek véleményére. Külföldi könyvek vásárlása érdekében a devizakeret jelentős emelését kezdeményezte a Földművelésügyi Minisztérium Ellátási- és Szakoktatási Főigazgatóságánál a rektor támogatásával. A kért 16 000 devizaforint helyett még így is jelentős összeget, 14 000 devizaforint keretet szerzett „a kapitalista országokból beszerezhető szakkönyvekre 1955 évre”. A kiadványcsere-kapcsolatok kiépítése már korábban megindult, most egyre élénkebbé vált, aminek eredményeként jelentősen megnőtt a külföldi partnerek száma, és bővült a könyvtár állománya. 1955-ben 155 a külföldi partnerek száma, s az egyetemi kiadványokért cserébe 370 könyvvel és 11 kurrens folyóirattal gazdagodott a könyvtár. Walleshausen Gyula tanulmányából tudjuk, hogy nyelveket tudó munkatársának közvetlenül gépbe diktálta a leveleket.

A gyarapítás során irányításával nagy figyelmet fordítottak a tudománytörténeti

szempontból értékes régi művek beszerzésére, valamint a tájékoztatást szolgáló segédkönyvek különgyűjteményének kialakítására. Még antikvár kereskedésekből is vásároltak.

A könyvtár igen hatékony s egyben sikeres fordítószoftár létrehozásával segítette a külföldi szakirodalom tanulmányozását.

Az 1955. évi működésről szóló összefoglaló jelentésből értékes adatok olvashatók egy agrártörténeti különgyűjtemény felállításáról, az RR (régí és ritka) kiadványokból és történeti munkákból, továbbá az azóta is működő SK (segédkönyvtár) kialakításáról.

Igen jelentős iratanyag áll rendelkezésre (még megbízott igazgató időszakából) a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Főiskolának átengedett állomány megosztásával, szétválasztásával kapcsolatban (levél a rektor számára, az átengedendő könyvekre vonatkozó alapelveket taglaló részletes feljegyzés).

Kosáry igazgatói tevékenységéről a Gödöllőn őrzött iratok tanúskodnak. Példaértékű tartalommal, kellő részletességgel, tiszta, logikus érveléssel készíti, terjeszti elő anyagait: éves, féléves beszámolók, feladattervek, személyzeti fejlesztési tevékenység, munkatársak elismerésre való felterjesztései stb. Az 1955. évről szóló beszámoló kiemelkedő jelentőségű dokumentum egyéves igazgatói működéséről, s a könyvtár rendkívüli fejlődéséről.

A könyvtárszakmai tevékenység mellett Kosáry közművelődési feladatokat is magára vállalt. Vallotta, hogy ez fontos feladata a könyvtárnak. Különösen abban az időben, amikor a hallgatók számottevő részének hiányzott a középiskolai végzettsége, vagy csak „gyorstalpalással” szerzett érettségije volt. Kosáry – ismerve a hallgatók általános műveltségbeli hiányosságait, amin az akkoriban kulturális ingerekben szegény gödöllői környezet mit sem javított – feladatának érezte

az ifjúság irodalmi érdeklődésének felkeltését. A könyvtár munkatársai szépirodalmi alkotásokból faliújságot szerkesztettek, fontos évfordulókra kamarakiállításokat rendeztek, két diákszállón vándorkönyvtárakat állítottak fel, Kosáry pedig 1955 novemberében „élő folyóiratot” indított *Helikon* elnevezéssel – az Ifjúsági Irodalmi Körrel közösen. Az első előadást Devecseri Gábor tartotta Homéroszról, majd Esze Tamás beszélt a kuruc költészetéről.

A hagyományos könyvtári tevékenység mellett Kosáry az intézmény tudományos jellegének megerősítésére is törekedett. Két kutatási területet jelölt ki: 1. bibliográfia; könyvtártörténet és -módszertan, 2. agrártörténet. Tudományos munkára alkalmas munkatársainak lehetőséget és ösztönzést adott arra, hogy a megjelölt területeken kutatásokat végezzenek, majd eredményeiket a könyvtár kiadványsorozatában publikálják. Tudatos személyzeti politikájának megfelelően, az új munkatársak kiválasztásánál is fontos szempont volt a kutatói felkészültség, illetve az ambíció ilyen feladatok végzésére.

Kosáry a bibliográfiai munkát tekintette a könyvtárosi tevékenység alfájának és omegájának; az adott tudományterület, témakör szakirodalmának tudományos igényű, kritikai feltárását, amit a *Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába* című, nagyívű művében alkalmazott. Hitte, hogy a bibliográfiai munka a könyvtárost a szakirodalom jobb megismeréséhez segíti, ami az állomány gyarapítását biztonságosabbá teszi, és az olvasókutatók jobb tájékoztatását eredményezi.

A könyvtár első két kiadványsorozatában az új szerzemények jegyzékeit, a harmadikban a bibliográfiákat közölte, míg a negyedik sorozat *A kutatás és tájékoztatás segédkönyvei* a kezdő kutatóknak kívánt útmutatást, segítséget nyújtani. A később indult ötödik sorozat,

az *Agrártörténeti tanulmányok* elsődleges kutatási eredményeket és módszertani tanulmányokat közölt.

Az 1955 őszi, az előző évi felülvizsgálat évfordulóján a minisztériumközi bizottság ismét megvizsgálta a könyvtár működését. A jegyzőkönyv szerint elismerését fejezte ki a megtett lépésekért, és írásbeli dicséretben részesítette az igazgatót és helyettesét, a Közalkalmazottak Szakszervezete pedig „A legjobb központi könyvtári kollektíva” vándorzásalajával tüntette ki a könyvtárat. Ugyan ebben az évben a Népművelési Minisztérium az agrár-felsőoktatási könyvtári hálózat központi feladatainak ellátásával bízta meg a gödöllői könyvtárat. Az 1956. március 9-én kihirdetett, a könyvtárügy szabályozásáról szóló 5. számú törvényerejű rendelet a központi feladatokat megvonta az egyetemi könyvtáraktól, ám az együttműködés tovább élt: közös ügyeik megbeszélése véget az „illegális” agrár-felsőoktatási könyvtárhálózat 1956. szeptember 7-én megtartotta első találkozóját, majd 1957. április 17-én a másodikat.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács kétnapos ülésének a gödöllői Központi Könyvtár adott otthont 1957. július 12–13-án. Néhány ismert fotó örökítette meg e jelentős ülést, amelyek közül egy az egyetem főbejáratánál készült. Walleshausen Gyula elmondásából, fotóelemzéséből tudjuk, hogy nem kisebb személyiségek, könyvtárosok, történészek, bibliográfusok, levéltárosok voltak jelen az ülésen, mint Berlász Jenő, Csapody Csaba, Haraszthy Gyula, Kovács Máté, Kőhalmi Béla, Sallai István, Sebestyén Géza.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács kétnapos ülésén a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár feladatainak és gyűjtőkörének meghatározásáról, az Országos Széchényi Könyvtár szervezetéről, gyűjtőköréről és elhelyezéséről, vala-

mint továbbképzési, távlati tervezési és szervezeti kérdésekről tanácskoztak.

A könyvtár szakmai munkájának magas színvonalát a szélesebb szakmai közvélemény is ismerte, elismerte. Nem volt különösebb gond az üres munkahelyek betöltése, számos szakember, köztük történészek is felkeresték Gödöllőt tapasztalatgyűjtés céljából. Akinek módjában áll lapozgatni a könyvtár évkönyvét, élvezetes sorokat olvashat.

A Központi Könyvtár működése során mindvégig nagy szerepe volt a Könyvtárbizottságnak. Máthé Imre rektorhoz fölterjesztett javaslatában Kosáry az átalakított, új könyvtári bizottságba olyan kiemelkedő személyiségeket javasolt, mint Manninger G. Adolf, Horn Artúr, Dobos Károly.

Kosáry Domokos könyvtárigazgatói tevékenységének további kiemelkedő eredménye az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtár működési szabályzatának elkészítése, amelyet a rektor 1956. július 25-én terjesztett fel a minisztérium illetékes igazgatóságának jóváhagyásra. Az ügyrendi szabályzat szerint „A könyvtár az Egyetem oktató-nevelő és tudományos munkáját támogató, az Egyetem szervezetébe tartozó tudományos intézmény. A Könyvtár a Földművelésügyi Miniszter felügyelete, a Népművelésügyi Minisztérium szakfelügyelete és az Egyetem rektorának felügyelete alatt működik.” Az 51.§ szabályoz minden kiemelt könyvtári területet (munkavégzés, gyűjtőkör, szervezet, felügyelet, vezetés, könyvtári hálózat, használat, állományvédelem, tanszéki könyvtárak, Könyvtár Tudományos Tanács működése stb.).

Kosáry Domokos, a tudós, a tudományszervező, az agrártörténeti kutatások elindítója

Kosáry könyvtárigazgatóként is történész maradt – jól illik rá a *tudományszervező könyv-*

tárigazgató elnevezés. Felfigyelt arra, hogy az Agrártudományi Egyetem tantervében nem szerepelt az agrártörténet, és ez a terület az intézmény tudományos életéből is hiányzott. Ezért elhatározta, hogy a Központi Könyvtárat az agrártörténeti kutatás bázisává fejleszti. Ezzel egyrészt színvonalasabbá kívánta tenni a könyvtári munkát, másrészt úgy gondolta, hogy az egyetem falai közé bevitt történelem némiképpen kitölti az oktatás hézagait, és remélhetőleg találkozik az oktatók egyetértésével is. 1954-re már a megoldás részleteit is kidolgozta, s a terv megvalósításához sikerült megszereznie olyan befolyásos személyek támogatását, mint Lázár Vilmos, Penyigey Dénes, Kiss Albert. Az Egyetemi Tanács 1955. július 7-én tárgyalta Kosáry javaslatát, és határozott, hogy befogadja az agrártörténeti kutatásokat. Az agrártörténeti hagyományok feltárásának elősegítését a könyvtár feladatai közé sorolta, és megbízta az igazgatót, hogy kezdje meg az Agrártörténeti Munkaközösség megszervezését.

Az agrártörténettel foglalkozó kutatók között korábban is volt igény munkájuk összehangolására (számos kezdeményezés ismert, de nem sok eredménnyel tudtak működni), most viszont az intézményi támogatás lehetővé tette a tudományos munkacsoport megalakulását és érdemi működését. Kosáry hívására a legjelesebb agrártörténészek készséggel vettek részt a megalakuló ülésen, s a feladatok kijelölésében.

A munkaközösség alakuló ülésére 1956. április 13-án került sor. Jelenlévők: Hársfalvi Péter, Hoffmann Tamás, Lányi Ottó, Lázár Vilmos, Makkai László, Nagy István, Nagy Tibor, Penyigey Dénes, S. Sándor Pál, Szabad György, Tálasi István, Torday Györgyné, Varga János, Vörös Károly, Wellmann Imre, akik előtt Kosáry ismertette az Egyetemi Tanács

határozatát és az általa legfontosabbnak tartott teendőket. Legsürgetőbb feladatnak egy folyóirat, az *Agrártörténeti Szemle* elindítását tartotta. Elmondása szerint a folyóirat helyezzen hangsúlyt a hazai és külföldi agrártörténeti publikációk ismertetésére, s adjon tájékoztatást a különböző intézményekben folyó agrártörténeti tervekről, eseményekről. A lap szerkesztését magára vállalta. Bejelentette, hogy a könyvtár V. kiadványsorozataként megkezdik a fent már említett *Agrártörténeti tanulmányok* kiadását, hogy a gödöllői könyvtár gyűjtőköreit kiterjeszti az agrártörténeti munkákra is, valamint, hogy a központi könyvtár vállalja a munkaközösség adminisztratív feladatainak ellátását, a háttérintézmény szerepet. Javasolta még egy Agrártörténeti Konferencia rendezését, amely az agrártörténet jelenlegi helyzetének felmérése után a jövő feladatait fogalmazná meg. Korszakonként egy-egy főreferátum mutatná be az eddigi eredményeket, a folyamatban levő kutatásokat. A kedvező fogadtatást mi sem mutatja jobban, mint hogy a főreferátum készítésére máris többen vállalkoztak az előkészítő-alkuló ülésen: *Mezőgazdaságunk története a XVI. századig* (Belényesy Márta); ... *a XVI–XVIII. században* (Makkai László); ... *a XVIII. és a XIX. században* (Wellmann Imre és Varga János); ... *1848–1945-ig* (Szabad György, S. Sándor Pál, Hársfalvi Péter); *A néprajz és az agrártörténet problémája* (Tálas István). Külön témakörként javasolták még a jelenlévők a régészet, a mezőgazdasági tudományok, az agrártörténeti kutatások és a szakoktatás történetének megvitatását. Azt is elhatározták, hogy a konferencia előtt rendezendő vitatülés keretében lehetőséget kell nyújtani az agrártudományok szakembereinek, hogy kifejtsek, milyen kérdésekre várnak elsősorban választ a konferenciától, illetve az agrártörténeti ku-

tatásoktól. A konferenciát 1956. szeptember végén tervezték megtartani.

A résztvevők meglepedéssel fogadták a javaslatokat, és megalakulásukról egy tízponos határozatot hoztak.

Kosáry a korábban már említett, az *Agrártörténeti Szemle* alapításának 50. évfordulója alkalmából adott interjújában így nyilatkozik a lap megalakulásáról, jelentőségéről: „... azt hiszem, ennél jobbat utólag sem tudnék kitálalni. ... Úttörő szerepet vállaltunk magunkra.”

A munkaközösség ülésén megfogalmazott tervek közül a konferencia megvalósítását az ismert történelmi események megakadályozták.

Kosáry Domokos az 1956-os forradalom előtt résztvevője volt a fontosabb eseményeknek, jelen volt a jelentősebb történések helyszínein, részt vett különböző bizottságok munkájában, de erről nem, hanem csak az egyetemi, november 2-án összehívott összdolgozói értekezletről emlékeznek meg. Erre az értekezletre Budán, az akkor még ott működő könyvtári részleg olvasótermében került sor, ahol a forradalom tisztaságának megőrzése érdekében szólalt fel. Igen emlékezetes és hatásos, nagy tapssal fogadott felszólalásában arra figyelmeztetett, hogy senki ne kísérelje meg egyéni sérelmét megtorolni, továbbá, hogy fel kell lépni a szovjet emlékművek rongálása, meggyalázása ellen, mert ezt egyetlen nagyhatalom sem tűri el ölbetett kezekkel.

„Alig indult meg az élet az Egyetemen – írja helyettese, Walleshausen Gyula, a főhatóság által elrendelt fegyelmi vizsgálatok borzolták fel a kedélyeket. Mindenkit beidéztek, akinek a neve valahol is szerepelt a forradalom alatt. Kosáryt is meghallgatták, s nem találtak sem magatartásában, sem szavaiban kifogásolhatókat. Sőt, a hatalom egyetemi megbízottai olyannyira pozitívan értékelték novembe-

ri felszólalását, hogy a rektor javaslatot tehetett a miniszternek, sorolja át Kosáry Domokost, a Könyvtár vezetőjét a 705-ös osztályvezetői kulcsszámról a 701-es „tudományos intézet vezetője” elnevezésű kulcsszámra április 1-i hatállyal. Hivatalosan tehát csak ettől járt neki az igazgatói titulus.”

Pozícióját kihasználva fontos javaslatokat tett. Az elsől a könyvtárat akarta a nemzetközi szakmai életbe bevezetni. 1957 májusában készített felterjesztésében kéri a Földművelésügyi Minisztériumot, segítse elő az Agrártudományi Egyetem Könyvtárának belépését az 1955-ben alapított Mezőgazdasági Könyvtárosok Nemzetközi Szövetségébe (*International Association of Agricultural Librarians and Documentalists*). Ugyancsak javaslatot tett egy – a mezőgazdasági felsőoktatás történetét szeptember-októberben bemutató – kiállítás rendezésére. (A kiállítást a könyvtár rendezi, a költségeket az egyetem állja.) Ugyanilyen megosztású kötelezettségvállalással javasolja az *Egyetem-bibliográfia* kiadását is.

Még korábban javasolta a *Chronica Botanica* című sorozatot kiadó International Plant Science Publications Society egyesületbe való felvételt is.

1957 első félévében megjelent az *Agrártörténeti Szemle* összevont első két száma szerény külsővel, sokszorosítási, úgynevezett stencil-eljárással (engedélyezése májusban indult el). Az ideiglenes szerkesztőbizottság tagja volt Kosáry Domokos, Lázár Vilmos, Makkai László, Penyigey Dénes, Szabad György, Szabó István, Tálas István, Wellmann Imre, szerkesztőségi titkár Gunst Péter. Felelős kiadó Kosáry Domokos. A bevezető tanulmányban Kosáry részletesen felvázolta a folyóirat létrejöttének előzményeit, a *Krónika* rovatban pedig beszámoltak az Agrártörténeti Munkaközösség megalakulásáról és az Agrártörté-

neti Konferencia tervéről. A folyóiratszám jelentős terjedelmet szentel az agrártörténeti irodalomnak. Ebből huszonöt oldal a könyvismertetés, a többi az 1953–1955. évek fontosabb hazai és külföldi közleményeinek – egyedi műveknek és cikkeknek – címbibliográfiája. A rovat bevezetőjéből a nemzetközi bibliográfiai együttműködés szándéka is kibontakozik: „Tudatában vagyunk annak, hogy bibliográfiánk [...] igen hézagos. E hézagok betöltésére a továbbiak során [...] nemcsak a kiadványok, hanem a bibliográfiai adatok cseréjét is igyekszünk kiszélesíteni. Külföldi tudományos intézményeket tájékoztatjuk a magyar szakirodalom újabb termékeiről, ennek fejében viszont tőlük is szeretnénk (főleg a kelet-európai szomszéd országok intézményeitől) évről évre hasonló részletes tájékoztatást kapni.”

Az *Agrártörténeti Szemle* 1957. évi 3–4. összevont számát még nyomdába adta, de az 1958-ban megjelent kiadványban neve már csak egy könyvismertetés (Szabad György: *A tatai és gesztesi Eszterházy-uradalom áttérése a robotrendszerről a tőkés gazdálkodásra*) alatt olvasható. Címlapján ez áll: Szerkeszti a szerkesztőbizottság, nevek nélkül, a felelős kiadó pedig „A könyvtár igazgatója”.

Meg kell jegyezni, mellőzték nevét a *Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába* 1958-ban megjelent harmadik (mutató) kötetében is, amelyhez az *Előszót* 1956. március 1-én keltezte. Ebben vázolta az egész mű létrejöttének körülményeit, előzményeit. Munkája azonban abban különbözik elődeitől, hogy nem csupán a címek pusztá felsorolása, hanem „Ha szüksézszerűen is, de lehetőleg kitér az elbeszélő források főbb csoportjainak, a szerzők személyi adatainak, társadalmi helyzetének, pártállásának ismertetésére, az iratok kiadások jellegére, esetleges hiányaira, végül

pedig az irodalomnak lehetőleg a történeti fejlődés sorrendjének, tájékoztató megjegyzések kíséretében sorolja fel”. Kosáry a művéhez írt előszóban tudós-könyvtáros-bibliográfus-hoz méltó esszében mondja el a bibliográfia fejlődéstörténetét.

Kosáry 1957. november 4-én az akkori rektornak még feljegyzést készít egy kiadvány egyetemre vonatkozó adatai javítására, s azt követően (nem egyetemi dokumentumokból tudjuk, hogy november 14-én este) letartóztaták. Kosáry letartóztatása meglepetést keltett az egyetemen. Walleshausen Gyula tanulmányából idézve „Az első napokban többen remélték, hogy csupán – az akkor szokásos – kihallgatásról van szó, de akadtak, akik még 1958 januárjában is bekopogtattak hozzám, hogy érdeklődjenek sorsa felől. A megdöbbentő valóság csak akkor derült ki, amikor Kosáry védőtanúí idézést kaptak.”

1957. november 27-én ideiglenes vezetői megbízást kap egy egyetemi oktató a Központi Könyvtár vezetésére. A vezetői feladatok átvételét egy igen részletes, 1957. december 11-én kelt jegyzőkönyv tárgyalja. Ebben az kerül rögzítésre, hogy „...Kosáry Domokosnak távolléte folytán az igazgatói teendők szabályszerű átadása nem történhetik meg...”

Majd Kosáry Domokosra vonatkozóan egy rövid feljegyzés készül, amely 1958. október 15-én kelt. Szövege: „Kosáry Domokos könyvtári tud. oszt. vezető – aki a Főigazgatóság megbízása alapján a könyvtárigazgatói teendőket látta el – jelenleg börtönbüntetését tölti. Közel egy éve letartóztatott. Első fokon kémkedés büntetésében mondotta ki bűnösnek a bíróság és 8 évi börtönbüntetést kapott. Minderről csak hallomásból tudunk, mivel hivatalos tájékoztatás elől – az ügy jellege miatt – elzárkózik a bíróság. Tekintve, hogy nevezett a Minisztérium kinevezési hatáskö-

rébe tartozó álláshelyét töltött be, kérjük, hogy munkaviszonyának megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni szíveskedjék.” Írja az egyetem akkori rektorhelyettese az F. M. Szakoktatási és Kísérletügyi Főigazgatóság címre.

Ezen iratra 1958. november 21-én keltezett levélben ismerhető meg a válasz, amelyet az egyetem jogtanácsosa küld a Munkaügyi Csoport vezetőjének. Szövege: „FM Szakoktatási és Kísérletügyi Főigazgatója 44.075/1958. sz. határozatával Kosáry Domokos könyvtári tudományos osztályvezető munkaviszonyát 1958. július 3. napjának hatályával jogerősen, azonnali hatállyal megszüntette. Kérem nevezett munkakönyvét „azonnali hatállyal elbocsátva” bejegyzéssel, valamint MIL-lapját és SzTK törzslapját sürgősen a Rektori Hivatalba – nevemre – felküldeni szíveskedjék. A két dokumentumban Kosáry Domokos neve ismét helytelenül van írva.

Kosáry Domokos nevének felvétele, a könyvtár tevékenysége

Kosáry Domokos nevének felvételét az akkor Gödöllői Tudományos Könyvtár kezdeményezésére, a könyvtári főigazgató előterjesztésében a SZIE Szenátusa 2008. október 29-én egyhangúlag támogatta. A név felvételében támogatásáról biztosított a család részéről lánya, dr. Kosáry Judit professzor asszony, aki megkeresésünkre írásban is rögzítette támogatását, hozzájárulását: „Igazán meghat, hogy a SZIE Könyvtára felveszi az édesapám nevét! Hozzájárulok, hogy a Szent István Egyetem Könyvtára néhai édesapám, dr. Kosáry Domokos nevét felvegye...”

A névfelvételre a SZIE Szenátus ünnepi ülésének keretében került sor. Az ünnepi program keretében megtisztelt jelenlétével Kosáry Judit professzor asszony, beszédet

1951. november 1. – 1952. augusztus 15.	Az Országos Könyvtári Központ ideiglenes alkalmazottjaként van kapcsolata a Magyar Agrártudományi Egyetemmel
1952. október 3-tól	Ideiglenes alkalmazottként, <i>önálló könyvtáros</i> elnevezésű, 714/3-as kulcsszámú és fizetési fokozatú álláshelyen
1954. október 1-től	Átminősítik a 708-as kulcsszámú <i>önálló tudományos kutató</i> munkakörbe – Kosáry Domokosnak szóló irat (Megjegyzés: angol és francia nyelvű példékben is részesül 1953. március 19-től)
1955. január 1-től	<i>Megbízott könyvtárvezetői megbízás</i> (az előző vezető más munkakörbe való elmenetele miatt) – feladat átvételére szóló utasítás
1955. július 15-től	<i>Kinevezett könyvtárvezető</i> (pályázat útján) besorolva a beosztásnak megfelelően a 705. kulcsszámú <i>tudományos intézeti osztályvezetői</i> állás 2. fokozatába – Kosáry Domokosnak szóló kinevezés
1956. január 1-től	Átsorolás kérése a 701. <i>tudományos intézet vezetői</i> állásra (átsorolás dátuma 1956. október 9., de visszamenőleges hatályú) – Máthé Imre rektor előterjesztése az FM Szakoktatási Főigazgatóságának
1957. április 1-től	Átsorolás kérése 701. <i>tudományos intézet vezetői</i> állásra – Kolbai Károly rektor előterjesztése az FM Szakoktatási Főosztálynak
1957. november 14.	Letartóztatás
1958. október 15.	Felmentés kezdeményezése az illetékes főhatóságnál a könyvtárigazgatói teendők ellátása alól – előterjesztés

Áttekintő táblázat • Kosáry Domokos alkalmazásának időrendi összefoglalása

mondott Pálinkás József elnök úr, az azóta sajnos már elhunyt Walleshausen Gyula, egykori könyvtári főigazgató, történész, címzetes egyetemi tanár, Kosáry Domokos egykori munkatársa és helyettese (aki éppen ebben az évben, júliusban (19-én) született kilencven éve, s 1953 novemberétől dolgoztak együtt). Az általa készített tanulmány nyomtatott formában is megjelent (önálló könyvtári kiadványként, s helyet kapott a Ferch Magda és Ormos Mária által szerkesztett Kosáry-emlékkötetben is). A program résztvevői közösen avatták fel a Kosáry-emléktáblát a könyvtár főbejárata előtt, majd kiállítás keretében ismerhették meg a névadó gödöllői tevékenységét.

Jó volt olvasni a névfelvételkor érkezett sorokat, azóta is folyamatos a figyelem. Az ünnepi program üzenete beépült minden napjainkba. Ormos Mária akadémikus asszony levele: „A köszönettel vett meghívóra válaszolva sajnálattal közlöm, hogy január 21-én egy már régebben elvállalt előadásom miatt nem tudok Gödöllőre utazni. Mindazonáltal lélekben jelen leszek azon a helyen, amelyről Kosáry Domokostól oly sokszor volt alkalmam hallani, meghozza a legjobb értelemben. Szívélyes üdvözléssel: Ormos Mária.” Hanák Gábor azt írta az ünnepség után: „...Gratulálok... ehhez a Kosáry Domokoshoz méltó megemlékezéshez, kedvére való lett volna neki is, ha köztünk lehetne,

különösen a nap egészének hangulata, a... közönség, az előadások, különösen Walleshausen Gyula személyessége volt imponáló.”

Most, ezen emlékülésen is fontos meg erősíteni, hogy az elhatározás – Kosáry Domokos nevének felvétele – kiemelkedő jelentőségű. Nem csak a könyvtár, hanem az egész egyetem életében. Lehetővé teszi: tiszteletünk kifejezését; az egyetemen töltött időszakának, a könyvtárügyért tett szolgálatainak, szellemi hagyatékának méltó elismerését, ápolását; a korábbi könyvtári törekvések folytatását; s ezzel a jelenlegi könyvtári feladataink sikeres megvalósítását.

Kosáry Domokost a kutatói nagyság, a gondolkodói bátorság, az eredmények kritikai értékelése, a megélt valósághoz való eleven viszonyulás, az európaiság és a magyarság kapcsolatának kölcsönösen előnyös voltába vetett meggyőződés, a munkában tanúsított helytállás és az emberség, a humánus örök eszményei melletti cselekvő kiállás jellemzi.

Walleshausen Gyula kiválóan összefoglalja könyvtárvezetői erényeit. „Szívén viselte könyvtára sorsát még szabadsága alatt is. ... A bizalom és a türelem, a jóindulat motiválta gondolkodását és ítéletét. A dorgálás nem volt ínyére. Ha valaki hibázott, türelmesen elmagyarázta – ha úgy adódott – humorral vegyítve – miként kellett volna tennie. Ebből senki ne következtessen valamiféle érzelmektől mentes egykedvűsége: ember volt, mérhetetlenül felbosszantotta a rosszindulattal párosult ostobaság, s nem maradt adós a helyenvalóan csípős, ironikus válasszal. ... Hálás volt az Agrártudományi Egyetemnek, hogy befogadta, s igen rövid idő alatt nem csupán kiemelte könyvtárát a szervezetlenségéből, hanem a legjobbak közé vezette.”

A Gödöllőn töltött éveket joggal nevezheti a mai Szent István Egyetem gödöllői könyv-

tára a felemelkedés korának, az agrárhistoriográfia pedig dicső fejezetének.

Idézzük Walleshausen Gyula tanulmányának befejező sorait: „Kosáry Domokos kiemelkedő tagja volt annak az eredeti hivatásból kiszorított csapatnak, Berlász Jenőtől Keresztury Dezsőig és Bibó Istvántól Kovács Mátéig, akik a diktatúra afféle tudós rabszolgáiként, a tudomány iránti elkötelezettségből mentették, majd gyűjteményekké rendezték a nemzet pusztuló-kallódó szellemi kincseit, s közben megszervezték és korszerűsítették, s – a történelem fintoraként – magas szintre emelték a hazai könyvtárügyet. Legyen az utókor hálás nekik, a gödöllői egyetem kétszeresen is Kosáry Domokosnak. Könyvtára ma reneszánszát éli. Jó úton jár. Az irányt az ő szellemi hagyatéka mutatja.”

Végezetül egy befejező gondolat a könyvtárak, a könyvtárosi tevékenység jelentőségéhez, fontosságához. A tudományos teljesítmény, a publikációk száma, a magasan képzett tudományos utánpótlást biztosító oktatási rendszer megújítása, az oktatás színvonalának emelése a könyvtárak, a könyvtári információszolgáltatások nélkül nem lehetséges. Fenntartásuk elengedhetetlen ahhoz, hogy a célkitűzéseket elérje az intézmény és ebben a könyvtáraknak kiemelt szerepük van. „Gyakran hallani mostanában, hogy a Gutenberg-galaxisnak immár örökre vége, a mai, ún. *Y-generáció* már nem olvas, ám erre nincs is szüksége, hiszen úgyszólván az interneten kommunikál, ahol minden ismeret könnyedén elérhető. Nos, ebben az állításban én személy szerint elsősorban nem azért kételkedem, mert még a nyomtatott könyveken nőttem fel. Ellenkezőleg, szerencsésnek érzem magam, hogy belekóstolhattam az internet nyújtotta végtelen kínálatba és megadatott, hogy egy-egy szakmai kérdést tanulmányoz-

va az íróasztal mellől juthatok a szükséges információk birtokába. Az irodalmazás régen jóval fáradtságosabb, nehezkesebb és keservebb volt. Mégis, a gyakorlati képzés, a kontaktórák és az iskolateremtő tanáregyéniségek ma talán fontosabbak, mint valaha: a végtelen információövezet ugyanis nemcsak áldás, hanem átok is lehet, ha nincs, aki segít rendszerezni, a forrásokat kritikailag értékelni és megszűrni, kigyomlálni a tudatlan sarlatánok által fölrakott, ellenőrizetlen és tudománytalan anyagokat. Ezek ugyanis inkább megzavarják, semmint segítik a tanulást. Én tehát arra biztatom a hallgatókat, hogy használják az e-learning módszereket, az írott és elektronikus forrásokat kellő mértékben kombinálva szerezzék meg az ismereteket.” (SZIE tanévzáró beszéd, 2012)

A könyvtári Kosáry-emléktábla felirattal kezdtem felszólalásom, s zárásként is egy tőle vett idézetet mondok. Így él tovább Kosáry

szelleme, hagyatéka. Fogsága idején papírra vetett, fiatalokhoz intézett gondolata további hitet ad a tudományos munkát végzőknek.

„A kutatót felelőssége és szakmai tisztessége nemcsak arra kötelezi, hogy bonyolult igazságokat elfogadjon, hanem arra is, hogy kritikai vizsgálat és viszonyítás nélkül, pusztán tekintélyi alapon ne fogadjon el „igazságokat”. Hogy ragaszkodjék az ellenőrzés, a meggyőződés, a meggyőzetés jogához. S hogy se kedvezés reményében, se meghunyászkodásból, se érdekből, se könnyebbség kedvéért ne fogadjon el olyasmit, amiről megbizonyosodva nincs.” – Kosáry Domokos: *A chilloni fogoly*. Olvasónapló 1958.

Kulcsszavak: *Kosáry Domokos, könyvtár; Szent István Egyetem, Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár; Gödöllő, Agrártudományi Munkaközösség, Agrártörténeti Szemle, agrártörténeti kutatás*

IRODALOM

- Beköszöntő. Interjú Kosáry Domokossal (2007): Az interjú készítette Varga Zsuzsanna. *Agrártörténeti Szemle. Historia Rerum Rusticarum*. 48, 1-4, 1-4.
- Ferch Magda - Ormos Mária (szerk.) (2009): *Hommage à Kosáry Domokos*. Közread. a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia, Budapest
- Gerő Gyula (összeáll.) (2009): *Magyar Könyvtártörténeti Kronológia 996-2007*. 1. kötet. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest.
- Hanák Gábor (2009): Kosáry Domokos pályaképe. In: Ferch Magda - Ormos Mária (szerk.) (2009): *Hommage à Kosáry Domokos*. Közread. a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia, Budapest, 86-122.
- Koósné Török Erzsébet - Kissné Bognár Krisztina (szerk.) (2013): *Kosáry Domokos, az Agrártudományi Egyetem tudományszervező könyvtárigazgatója. Forráskiadvány Kosáry Domokos az Agrártudományi Egyetemen keletkezett, a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltárban őrzött inataiból* • http://archivum.szie.hu/JaDoX_Portlets/flipdoc/index.html?id=12663

- Kosáry Domokos (1957): Bevezető. *Agrártörténeti Szemle. Historia Rerum Rusticarum*. 1, 1-2, 3-8.
- Kosáry Domokos (1985): *Magyarország Európa újabb kori nemzetközi rendszerében. Akadémiai székfoglaló* 1983. április 14. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár (2011): *A Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár története*. Szent István Egyetem Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár, Gödöllő, elektronikus változat elérhető <http://lib.szie.hu/page/kezdoldal-o> (NKA támogatással készült dokumentum)
- Ormos Mária (2003): „90” Kosáry Domokos. Interjú a kilencven esztendő Kosáry Domokossal. *Magyar Tudomány*. 48, 109, 8, 1045-1048. • <http://www.matud.iif.hu/03aug/016.html>
- Walleshausen Gyula (2009): *Kosáry Domokos, a tudományvezető könyvtárigazgató*. (Szerk. Koósné Török Erzsébet) Szent István Egyetem Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár, Gödöllő